

בבא בתרא לא

עניין: זילותא דבי דינא

רמב"ן דברים יט, יט

אבל אם נהרג ראובן, נחשוב שהיה אמת כל אשר העידו עליו הראשונים, כי הוא בעונו מת ואילו היה צדיק לא יעזבנו ה' בידם, כמו שאמר הכתוב (תהלים לו לג) "ה' לא יעזבנו בידו ולא ירשיענו בהשפט". ועוד, שלא יתן ה' השופטים הצדיקים העומדים לפניו לשפוך דם נקי, כי "המשפט לאלהים הוא"²²⁴ ו"בקרב אלהים ישפוט". והנה כל זה מעלה גדולה בשופטי ישראל, והבטחה שהקב"ה מסכים על ידם ועמהם בדבר המשפט²²⁵. וזה טעם "ועמדו שני האנשים אשר להם הריב לפני ה'" (פסוק יז), כי לפני ה' הם עומדים בבואם לפני הכהנים והשופטים, והוא ינחם בדרך אמת²²⁶, וכבר הזכרתי מזה בסדר ואלה

רמב"ן שמות כא, ו

ולדעתי יאמר הכתוב "והגישו אדניו אל האלהים", "עד האלהים יבא דבר שניהם" (להלן כב ח), לרמז כי האלהים יהיה עמהם בדבר המשפט, הוא יצדיק והוא ירשיע²²⁷. וזהו שאמר (שם) "אשר ירשיעון אלהים". וכך אמר משה "כי המשפט לאלהים הוא" (דברים א יז). וכך אמר יהושפט "כי לא לאדם תשפטו כי לה' ועמכם בדבר משפט" (דה"ב יט יז²²⁸). וכן אמר הכתוב "אלהים נצב בעדת אל בקרב אלהים ישפוט" (תהלים פב א), כלומר בקרב עדת אלהים ישפוט, כי האלהים הוא השופט. וכן אמר "ועמדו שני האנשים אשר להם הריב לפני ה'" (דברים יט יז). וזה טעם "כי לא אצדיק רשע" (להלן כג י²²⁹) על הפירוש הנכון³⁰. ובאלה שמות רבה (ל ראייתי "אלא בשעה שהדיין יושב ודן באמת, כביכול מניח הקב"ה שמי השמים ומשרה שכינתו בצדו, שנאמר (שופטים ב יח) כי הקים ה' להם שופטים והיה ה' עם השופט":

מעשי השם מעשי תורה פל"ו

עוד אומר לך בפרשת שופטים שרוב המפרשים בקשו חשבוניות רבים לתת טעם שהיאך יתכן שעדים זוממים נהרגים בשלא נהרג נפש על ידם ואם נהרג נפש על ידם אינם נהרגים, שכן דרשו ז"ל ממה שנא' כאשר זמם שדרשו ולא כאשר עשה. ולדעתי יתכן לומר שאין להורגם מפני זילותא דבי דינא כמ"ס פ"ב דכתובות וספר חזקוני הכתוב, ואפילו שי"א שאין אומרים זילותא דבי דינא רק כשדנו ב' פעמים, כבר כתבו התוס' שם שאפילו באחת, ואפילו לאומר שאין זילותא רק כשדנו שנים פעם כל זה אינם נהרגים עדים זוממים, לפי שאם אתה אומר להרגם אחר מעשה ה"ה אם יבאו עדים שיזימו את העדים שהזימו הראשונים ונהרגו על פיהם הנה גם הם נהרגים שזה ודאי זילותא דבי דינא הוא, וכבר ידוע שלענין העלאת כהן אחרו שאין חזרין ומעלין מפני זילותא דבידי, עם היות שיעבור כמה לאוין לישא גרושה ולוטמא למתים, הרי לך שנידחים כמה לאוין מטעם דזילותא. עוד יתכן לומר טעם